

ION BREZEANU – 125

În Bucureștiul începutului de veac, „micul Paris” din însemnările călătorilor străini, figura jovială a lui Iancu Brezeanu rivaliza în popularitate cu chipurile grave ale diriguitorilor destinelor publice. Mai ales șarjele din foaia umoristică „Furnica” a lui George Ranetti au eternizat un personaj pe cât de familiar grădinilor de vară, pe atât de profund în replici vrednice să întregescă biografia lui Mitică al celui alt Iancu. De altfel, la senectute, când „pritocea vinurile vieții”, Brezeanu mărturisește: „Dacă nu era Caragiale, nu era să fiu eu ...”.

Într-adevăr, destinul scenic al actorului a fost marcat de încrederea și de iubirea lui Caragiale. Încă elev de conservator dramatic la clasa lui Ștefan Vellescu, îl joacă pe Ipingescu din *O noapte furtunoasă*, distribuit de autorul –director, în 1888. La reluarea *Scrisorii pierdute* la 3 octombrie 1898, reprezentație privită de I. C. Bacalbașa „ca un fel de renaștere a teatrului românesc”, Caragiale însuși „l-a învățat” rolul Cetățeanului turmentat, ca apoi să-i analizeze jocul într-un studiu critic ce va face epocă: „Are acest Cetățean turmentat atâta dulceață în ochi și pe buze, atâta măsură în mișcări, atâta onestitate și mansuetitudine în suflet, încât încetează a mai fi un tip real înjosit; el se ridică sus și ia proporțiile largi și demne ale unui tip abstract...”. Aproape patru decenii, pe scena Naționalului, Iancu Brezeanu va înmâna scrisoarea „andrișantului”, îndreptățind vorba care s-a spus despre el: „Brezeanu e ca vinul, cu cât e mai vechi, cu atât e mai bun!”. Din 1906, la îndemnul lui A. Davila, va înfățișa tragedia nebunului Ion din *Năpasta*; C. Nottara, creatorul personajului la premiera din 1890, a renunțat să mai apară în rol, după răscolitoarea creație a camaradului său.

Se ridicase o nouă generație a Teatrului Național din București, cea din jurul anului 1890, în plin clasicism scenic dominat de Grigore Manolescu, Aristizza Romanescu, Ștefan Iulian, C. Nottara. Ea numără pe Vasile Toneanu, Ion Niculescu,

Aristide Demetriade, Maria Ciucurescu, Ion Livescu, Petre Sturdza, N. Soreanu, Ion Brezeanu – actorii unor stagioni agitate, cu afluxul în grabnică schimbare. Biografiile lor dau măsură a ceea ce numim azi „actorul total”. Nimic din registrul dramatic nu le-a rămas străin. Dovadă, și lista celor aproape 200 de roluri ale lui Brezeanu, majoritatea – creații rămase în analele teatrului, de la Molère la Mihail Sorbul, de la Shakespeare și Gogol la Delavrancea. Harpagon, așa cum l-a gândit Brezeanu, „putea fi plimbat pe toate scenele lumii, un avar plin de originalitate, comic și tragic, stârnind râsul și plânsul cu aceeași ușurință”, ne încredințează Gh. Ciprian. „Slugarnic și nemilos, grav și caraghios, îndrăzneț și laș, dl. Brezeanu a știut să ne prezinte aspectele esențiale ale funcționarului încovoiat înaintea celor mari și arogant cu cei mici”, scrie N. D. Cocea în cronică sa la *Revizorul*, în „Viața românească” din 1909.

În Mogăldici din *Viforul și Luceafărul* de Delavrancea (1909, 1910), în *Bufonul din Regele Lear* (1910), în *Sbilț din Patima roșie* de Mihail Sorbul (1916), contemporanii l-au așezat, în prețuirea lor, alături de Petre Liciu (Ștefăniță),

Iancu Petrescu (Cărăbăț), C. Nottara (*Lear*). Când tinerii actori G. Vraca, Al. Critico, Marioara Zimniceanu, Cleo Pan l-au avut partener în *Neguțătorul din Veneția* (1924), comparația cu tragedianul italian E. Novelli, văzut și la București în rol, n-a fost în defavoarea românului.

În 1935, când Iancu Brezeanu împlinea o jumătate de veac de carieră (se născuse la 1 decembrie 1868 și se va stinge în 1940, 17 martie), Constantin Nottara, vorbind despre el, dezvăluia de fapt secretul longevității și rostul istoric al generației lor de întemeietori și dascăli: „Atâta timp cât vei păstra neștirbită vorbirea ta caldă, pronunția lămurită, articulația ta răspicată, simțirea ta comunicativă și mintea ta luminată, nimic și nimeni nu te va răpune”.

O credință care luminează întreaga istorie a teatrului românesc.

I. Brezeanu în Cetățeanul turmentat, văzut de pictorul Jean Steriadi

■ IONUȚ NICULESCU